

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio VI. De Spe, & Charitate Theologica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

otiosus, & superfluous: adeoque non manet. Quin imò habitus spei destruitur in peccatore, in statu viæ desperante: quanto magis destruetur in æternum desperatis in termino?

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

720. **O**B. 1. contra 4. conclusionem. *Jacob. 2. v. 19.* dicitur: *Dæmones credunt, & contremiscunt*: atqui ibi est sermo de vera fide supernaturali: ergo. prob. mi. Apostolus supponit, fidem dæmonum esse talem, qualis est fides Christianorum, quæ est supernaturalis; alias male inferret, ex inutili fide dæmonum sine operibus, etiam inutilem esse fidem Christianorum sine operibus: ergo. Resp. 1. cum quibusdam apud Lugo *de fide disp. 17. n. 11.* illud *credunt* significare idem, ac *crediderunt*: scilicet, dum erant in viâ, non autem postea; est enim apud Hebræos modus familiarissimus, ponendi unum tempus pro alio: sic illud *Luc. 7. v. 47.* *Cui autem minus dimittitur, minus diligit*: explicatur à SS. Ambrosio, Chrysostomo, Beda, Euthymio, Theophilacto, minus dilexit.

Resp. 2. neg. mi. ad prob. neg. ant. Apostolus non æquiparat utramque hanc fidem in eo, quod supernaturalis sit, sed quod utraque sine operibus sit inutilis: sive de in supernaturalis sit, sive non: &, ut ait Cornelius *in hunc locum*, vult dicere: quid prodest tibi fides tua sine operibus? tam parum, quam dæmonibus sua: licet non sit in omnibus paritas: & hæc est communis responsio teste Lugo *de fide disp. 17. n. 12.* Quamvis autem hac ratione ex fide dæmonum non probaretur valde efficaciter inutilitas fidei supernaturalis, ait Lugo *cod. n. 12.* eam ab Apostolo aliis argumentis ibidem probari.

721. Ob. 2. contra 6. conclusionem. Beati, etsi non possint sperare DEUM, hic, & nunc possidendum, possunt tamen sperare eum in æternum à se possidendum; nam tempus futurum, & possessio futura, nondum possidetur: ergo Beati possunt elicere actum spei primum, scilicet desiderium fiduciale circa ipsum DEUM. Resp. cum Suarez *de virtutib. Theol. tr. 2. de spe disp. 1. sec. 8. n. 5.* nego suppositum; æternitas enim DEI est ipse DEUS: ergo, dum possidetur ipse, jam possidetur ejus æternitas tota simul. Si autem illud *in æternum* appelleret super possessionem, quasi diceretur, posse sperari æternam possessionem DEI. Resp. cum Beati sint certissimi de perpetuitate possessionis, eaque immutabiliter ipsis à DEO concessa sit, saltem in radice, quatenus ipsis concessum est lumen gloriæ, quod eam exigit, non possunt eam amplius sperare, ex eo; quia non est amplius bonum arduum,

prout requiritur ad spem, ex dictis *n. 718.* Possunt enim Beati beatitudinem, & ejus ulteriorem semper continuationem, habere viribus propriis: non quidem viribus ex natura propriis, sed tamen propriis ex gratia, jam immutabiliter ipsis concessa. Licet autem requiratur adhuc concursus DEI, hoc non impedit, quò minus dicantur Beati viribus propriis beatitudinem habere: modò is concursus debeat, ut debetur lumini gloriæ; alias neque quidquam naturale possemus viribus propriis efficere. Adde, quod Beati non possint, eam possessionem perdere; unde, licet possint ulterius desiderare visionem in futurum, tamen non possunt, eam sperare per actum saltem primum; quia eam jam immutabiliter, & inamissibiliter habent: quidquid sit, an tale desiderium dicendum sit actus spei secundarius &c.

DISPUTATIO VI.

De Spe, & Charitate Theologica.

722. **P**Lura jam antè de spe, & charitate disputavimus, ex occasione. Sic habitum spei Theologicum dari probatum est à *n. 8.* eum distinctum esse à fide, probatum *ibidem*, & iterum *n. 16.* Quodnam sit ejus subiectum, expositum fuit à *n. 716.* Præceptum actus spei eliciendi explicatum est à *n. 607.* Pari ratione dari habitum charitatis, eumque Theologicum esse, probatum est *n. 8.* Ab aliis habitibus eum distingui est *eodem numero* ostensum, & iterum ex Tridentino *n. 702. & seq.* ubi ex Concilio hoc probavimus, habitum charitatis ab habitibus fidei, & spei, separabilem esse. De præcepto charitatis egimus *a. n. 607. & seq.* uti & de ejus subiecto à *n. 709.* Restant pauca de spe, & charitate, in elencho præscripta, quæ paucis etiam absolvemus.

QUESTIO I.

De Objecto Materiali, & Formali, ac Proprietatibus Habitus Spei.

ARTICULUS I.

Quid sit Spes, & quàm certa, quòdque Objectum Materiale, & Formale ejusdem.

723. **D**ico 1. *Actus Spei Theologica* rectè definitur, *Desiderium fiduciale supernaturale beatitudinis superne, DEO auxiliatori innixum.* ita ferè quoad verba Gormaz *tract. de spe disp. 1. n. 10.* & alii communissimè quoad sensum. Explicatur, & simul probatur hæc definitio, seu descriptio. Dicitur 1. *desiderium*, quod aliud non est, quàm amor concupiscentiæ, sive amor rei ut nobis bonæ, nondum possessæ, cum appetitu eam habendi

habendi, qui amor dicitur *desiderium*: sicut amor concupiscentiæ rei jam possessæ dicitur *gaudium concupiscentiæ*: atqui actus spei fertur in DEUM nondum possessum, cumque amando amore concupiscentiæ, seu ut sibi desideranti bonum, cupit habere, seu possidere.

Dicitur 2. *fiduciale*; quia spes debet esse cum fiducia rem acquirendi: & per hoc differt à desperatione, quæ etiam est desiderium, sed sine fiducia, & propterea habet aliam intrinsecè tendentiam, quæ patet ab experientia, qua experimur, nos longè aliter affectos esse, quando speramus, quam quando desperamus: prior affectus, utpote conjunctus cum fiducia, excitat ad agendum, quod ex parte nostra necessarium est, ad rem obtinendam: alter; quia est sine fiducia implet sæpe rabie, & non est sollicitus de aliquo agendo. Dicitur 3. *supernaturale*; quia actus spei Theologicæ est supernaturalis ex Tridentino citato n. 680.

724. Dicitur 4. *supernæ beatitudinis*, hoc est, DEI per visionem, & amorem possidendi; si enim alia speramus, non referendo ea ad DEUM, non est actus spei Theologicæ, sed tantum spei alicujus moralis. Si autem alia speramus in ordine ad DEUM, tunc magis hunc ipsum speramus: sicut, si diligimus proximum propter DEUM, etiam hunc ipsum, & magis diligimus. Ubi nota, quod non tantum desideretur, seu speretur beatitudo formalis in abstracto, sed etiam objectiva in concreto, scilicet DEUS possidendus, seu videndus, & amandus; non enim speratur solus DEUS, qui est *finis qui*, seu objectum beatificum possidendum: nec speratur sola visio, & amor, seu beatitudo formalis, quæ est *finis quo*, seu possessio intentionalis DEI: sed speratur utrumque in concreto, seu in complexo.

Sicut, qui sperat pecunias, non tantum sperat possessionem, sed etiam ipsas pecunias: & sicut etiam, qui vult intentionaliter possidere, hoc est, videre spectaculum, non tantum vult visionem præstigiosam, sed vult etiam ipsas res esse tales: etsi non semper velit, e. g. hos in individuo actores comædiæ; quia etiam non desiderat hanc visionem, seu spectaculum in individuo, sed tantum in genere, vel specie. Hoc autem complexum, ex bono objectivo, & possessione ejus, dicitur etiam *finis cuius*, hoc est, cuius obtinendi gratiâ aliquid agitur, vel qui obtinendus speratur; sicut ipse sperans dicitur *finis cui*, seu in cuius commodum appetitur aliquod bonum. vide etiam dicta inferius n. 739. & 740.

725. Dicitur tandem *DEO auxiliatori inmixtum*; quia, cum solis viribus naturæ non possimus beatitudinem supernam consequi (in quo, ut diximus n. 718. stat arduitas objecti spei Theologicæ) debemus juvari à DEO: cumque hic auxilium promiserit, meritò nostra fiducia ejus auxilio, vel ipsi auxilium promittenti, & (nisi ex nostra parte detur impedimentum) certissime collaturo, innititur. Ex quibus facile

colligitur definitio, seu descriptio habitus spei: scilicet *habitus spei est virtus Theologica, elicitiva desiderii fiducialis &c.* qui actus cum sit actus voluntatis, etiam spes est habitus voluntatis, & non intellectus.

726. Dico 2. Objectum materiale primarium spei est ipse DEUS possidendus, sive est concretum ex DEO, & ejus visione, ac amore (hoc enim complexum, ut diximus, per actum spei primario desideramus) alia autem, quæ sperantur in ordine ad DEUM consequendum, e. g. auxiliantes gratiæ, sunt objectum secundarium. ita clarè S. Thomas 2. 2. q. 17. a. 5. in corp. dicens: *Spei, in quantum est virtus, principale ejus objectum est DEUS. & ad 1. Quæcumque alia spes adipisci expectat, sperat in ordine ad DEUM.* Si autem daretur aliquis actus desiderii fiducialis, qui nullo modo attingeret DEUM, non esset actus spei Theologicæ, sed moralis, ut jam dictum: nisi velis dicere, tale desiderium esse aliquando actum spei virtualis, seu objectivæ (quales n. 43. diximus dari actus fidei objectivæ,) qui scilicet supponant, actum spei Theologicæ formaliter talem præcessisse.

727. Debet autem objectum spei Theologicæ, ex communi Theologorum esse arduum, quæ arduitas, saltem in ordine ad actum spei Theologicæ (quidquid sit de actibus spei alicujus moralis:) ex S. Thoma, & communi aliorum, stat in eo, quod (ut dictum n. 718.) objectum ejus solis viribus propriis non sit obtinibile. Item debet objectum spei esse futurum, hoc est, nondum possessum, saltem pro eodem signo naturæ, in quo speratur, ut explicatum n. 716. Debet etiam posse certò obtineri: quia autem certitudine, dicemus paulò post. Hæc omnia complectitur S. Thomas. 2. 2. q. 17. a. 1. in corp. dicens: *Objectum spei est bonum, futurum, arduum, possibile haberi.*

728. Dico 3. Objectum formale actus spei Theologicæ, quatenus est desiderium, est ipsa bonitas DEI possidendi, ut bona nobis. ita omnes. Prob. Hæc bonitas est ratio formalis motiva, cur DEUM nobis amemus, & desideremus: sicut etiam aliarum rerum, si quas desideramus, bonitas ut bona nobis, est ratio, cur eas per alios actus spei moralis, vel qualescunque appetamus. Quando autem tales res appetimus in ordine ad DEUM, potest earum bonitas, ut ait Gormaz de spe n. 19. esse objectum formale quod secundarium, & non ultimum; quia ulterius tanquam medium refertur, ad bonitatem DEI, tanquam objectum formale, seu finem ultimum.

729. Dico 4. Objectum formale actus spei Theologicæ, quatenus hæc est fiducia, est fidelissima promissio DEI, & potentia auxiliandi, vel etiam ipsum auxilium creatum: sicut scilicet in fide, præter auctoritatem Divinam, etiam motivum est revelatio extrinseca creata; nam virtus Theologica, ut jam de fide dictum n. 137. non respuit omne partiale motivum, vel objectum formale creatum: sed tantum exigit aliquod Divinum,

num. Quòd autem promissio, & potentia DEI, vel ejus auxilium, sint objectum formale spei, quatenus est fiducia, probatur ex eo; quòd ista moveant ad concipiendam fiduciam, ad quam non moveret sola bonitas; nam hanc etiam agnoscit damnatus; quia tamen simul scit, quòd DEUS eum nolit juvare, ad eam consequendam, hinc non sperat, sed desperat.

730. Ubi tamen adverto, motivum fiduciae, saltem in genere loquendo, non debere esse objectum formale quod, seu amatum, aut desideratum; nam potest esse aliquando peccatum alterius, quod sperans, nec amat, nec desiderat, sed tantum supponit; e. g. si quis ob peccatum officio suo excidit, potest alius fiduciam concipere illud assequendi: potest verosimiliter etiam contingere, ut quis, dum sperat supernam beatitudinem, seu DEUM ut bonum sibi, tamen non amet DEUM ut auxiliantem, seu sub ista formalitate: neque etiam tunc amet, aut desideret auxilia; quia non agnoscit, ea pro tunc sibi esse necessaria.

Imò, si contingat (quod non nego posse, & fors etiam sæpius actu contingere) ut quis motiva fiduciae etiam amet amore concupiscentiae, atque desideret: tamen etiam tunc non videntur, ea motiva esse objectum formale quod, respectu formalitatis fiduciae, sed potius esse objectum materiale, vel formale secundarium, respectu formalitatis desiderij, vel amoris concupiscentiae, quatenus amantur ut bona conducentia ad DEUM consequendum. Saltem sufficit, ut motivum fiduciae sit objectum formale quo, hoc est, movens quidem voluntatem ad amandum alterum, quin tamen ipsum ametur, ut jam explicatum hoc tractatu n. 4. & iterum n. 14.

731. Dico. 5. Actus spei Theologicae est omnino certus. ita communissimè Theologi cum S. Thoma. 2. 2. q. 18. a. 4. in corp. ubi S. Doctor sapientissimè distinguit inter certitudinem essentialiter talem, & participativè talem: per quos terminos, ut patet ex contextu, intelligit certitudinem formaliter, & praesuppositivè talem. Docet autem, spem non habere certitudinem essentialiter talem, quæ, ut ibidem Angelicus scribit, invenitur in vi cognoscitiva, seu in cognitione; est enim certitudo quasi securitas de veritate, quæ spectat ad intellectum: at verò, ait, in spe dari certitudinem participativè, seu praesuppositivè talem; quia scilicet spes à vi cognoscitiva movetur infallibiliter ad finem suum, hoc est, à cognitione certa dirigitur ad bonum speratum: & concludit S. Doctor sic: *Et sic etiam spes certitudinaliter tendit in suum finem, quasi participans certitudinem à fide, quæ est in vi cognoscitiva.*

732. Prob. conclusio. Spes Theologica debet esse firma, ut ait Apostolus 2. Cor. 1. v. 7. *Ut spes nostra firma sit pro vobis.* & ad Hebr. 6. v. 18. *Confugimus ad tenendam propositam spem, quam, sicut anchoram habemus animæ, tutam, ac firmam.* Tridentinum quoque sess. 6. c. 13. ait: *De perseverantia munere . . . nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine pollicetur, tamen si in DEI auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent:* atqui spes non potest esse firma, nisi sit praesuppositivè certa: ergo debet esse talis. mi. prob. voluntas non potest firmiter, hoc est, absque vacillatione, sive immobili cum fiducia, sperare, nisi intellectus ei firmiter, hoc est, certò, proponat fundamentum, & motivum sperandi, ita, ut absque dubio affirmet, tale fundamentum adeste, ut est clarum ab experientia: ergo debet intellectus per cognitionem certam proponere motivum spei, adeoque hæc praesuppositivè esse certa. Confir. solidissimè. Actum spei Theologicae praecedere debet actus fidei de promissione DEI, dandi auxilia, ad consequendam beatitudinem: hic actus est certissimus: ergo etiam spes est, ut dictum, praesuppositivè certissima.

733. Ubi tamen notandum, firmiter sperare non esse absoluta certitudine sibi polliceri, se rem, e. g. beatitudinem consecuturum; hoc enim non est certum, minùs revelatum, aut per actum fidei propositum: sed est contra Tridentinum num. preced. citatum: imò etiam contra Apostolum, qui ad Philipp. 2. v. 12. sic scribit: *Cum metu, & tremore, vestram salutem operamini;* nam non sumus certi, an ex nostra parte nihil sit defuturum: & hinc S. Thomas 2. 2. q. 18. a. 4. ad 3. ait: *Quod aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis, contingit ex defectu liberi arbitrij, ponentis obstaculum peccati: non autem ex defectu Divinae potentiae, vel misericordiae, cui spes innititur.*

Quare sperare tantum est, confidere, se certissimò rem, e. g. beatitudinem, consecuturum, si suis partibus ipse non desit, seu si gratiae DEI fideliter cooperetur: id quod certissimum est: & hinc Tridentinum verbis n. 732. adductis statim addit: *DEUS enim, nisi ipsi illius gratiae defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet.* Unde actus spei Theologicae de objectis promissis certissimus est in tantum, in quantum illa à DEO promissa sunt, scilicet conditionatè. Hinc alii dicunt, actum spei conditionatè certissimum esse. Et revera conditio supradicta semper subintelligitur, nisi in casu extraordinario DEUS alicui beatitudinem æternam omnino absolute promississet.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

734. O B. I. S. Augustinus in enchiridio c. 8. ait: *Cum ergo bona nobis futura esse creduntur, nihil aliud, quàm sperantur:* ergo credere est sperare, adeoque actus spei est actus intellectus. Idem hinc inde tradunt alii Patres. Confir. 1. Desperatio est actus intellectus, quo quis judicat, se beatitudinem non consecu-

fecuturum: ergo spes est actus intellectus, quo quis iudicat, se illam consecuturum. Confir. 2. Actus spei constituitur ex desiderio boni absentis, & iudicio probabili de eius futuritione: ergo saltem partialiter constituitur ex actu intellectus.

Resp. dist. conseq. credere est sperare causaliter. conc. conf. est sperare formaliter. neg. conf. S. Doctor ibi multis distinguit fidem à spe: per verba autem objecta aliud non intelligit, quam fidem debere precedere spem; probat enim ibi, nil sperari, quod non creditur, & fidem esse causam subsequenter spei: sicut scilicet etiam Apostolus 1. Cor. 13. v. 7. dicit: *Charitas... omnia credit, omnia sperat*: non quod velit, actum charitatis esse formaliter actum fidei, aut spei, sed quod hos actus causet, aut impeteret, vel moveat ad eos eliciendos. Et sic intelligendi sunt etiam alii Patres.

735. Ad 1. confir. neg. ant. Desperatio formaliter est desiderium diffidentiale, sive est desiderium quidem rei, sed sine fiducia eam assequendi: quod spectat ad voluntatem. Quamvis autem desperatio saepe praesupponat actum intellectus, qui ostendit, rem non esse promissam, vel non obtinibilem: attamen talem actum intellectus desperatio non necessario praesupponit; nam e.g. potest quis desperare beatitudinem, quam tamen se obtinere posse, si velit, fide Divina credit: attamen, quia non vult relinquere peccata, nec cooperari gratiae, non habet desiderium, quale requiritur ad spem, hoc est, affectivè saltem efficax, quod eum determinet, ut velit facere, quantum est ex parte sua necessarium: intellige, ut velit aliquando; quia peccator habitualis, etiam si necdum velit poenitentiam agere, potest tamen sperare, modo saltem velit aliquando poenitentiam agere: desperans autem nunquam vult facere, quod ex parte sua est necessarium.

736. Ad 2. confir. neg. 2am partem ant. Illud iudicium, sive certum, sive probabile, futurum praesupponitur ad actum spei, non autem eum constituit: sicut etiam ad hoc, ut quis gaudere possit de re aliqua, debet iudicare, quod sit sua; quin hoc iudicium constituat gaudium; cum tantum praesupponatur, & reddat voluntatem expeditam, ad eliciendum potius actum gaudij, quod habet tendentiam quietativam, quam desiderij, quod habet tendentiam sollicitam, & inquietam: & actus gaudij, ac desiderij, per has tendentias intrinsecè differunt: non verò per actus illos intellectus praesuppositos.

737. Ob. 2. Potest aliquis sperare beatitudinem, non ut sibi bonam, sed ut bonam DEO, & conducentem ad eius gloriam: ergo spes non est desiderium concupiscentiae. Confir. 1. Saepe speratur aliquid ab homine cum diffidentia obtinendi: ergo spes non est desiderium fiduciale. Confir. 2. ex Esparza. Sicut fides ducit ad spem, ita spes ducit ad charitatem: ergo, sicut fides definitur *sperandarum substantia rerum*: ita spes de-

bet definiri *substantia Divinae dilectionis*. Resp. neg. ant. talis enim non proprie sperat, sed tantum desiderat; nam desiderium est terminus genericus, & datur etiam desiderium charitatis, quo desideramus alteri bonum: & siquidem desideremus bonum ut bonum DEO, erit desiderium charitatis Theologicae; nam utique est actus charitatis, si desiderem, gloriam nominis Divini per totum orbem propagari.

Spes autem à proprio sperantis bono non praescindit; ita enim S. Augustinus in *enchiridio* c. 8. scribit: *Spes autem non nisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum, & ad eum pertinentium, qui earum spem gerere perhibetur*. Ad 1. confir. neg. conf. In tali casu spes est infirma, & modica: simul tamen etiam est modica, sed tamen aliqua fiducia, quae aliis motivis nititur, quam iis, ex quibus diffidentia concipitur. Si autem nulla omnino fiducia adsit, etiam nulla spes aderit. Ad 2. confir. neg. ant. non enim se habent proportionaliter; nam sine praevio actu fidei non potest elici actus spei: at sine praevio actu spei potest immediatè elici actus charitatis.

738. Ob. 3. Objectum spei est bonum futurum: at DEUS non est bonum futurum, sed sola ejus possessio est futura: ergo non DEUS, sed sola ejus possessio est objectum spei. Confir. 1. Quod non est objectum gaudij concupiscentiae in patria, non est objectum spei in via: atqui DEUS non est objectum illius gaudij, sed sola ejus visio, & fructio: ergo. prob. mi. illud est objectum illius gaudij, quod est objectum tristitiae in damnatis: sed in his objectum tristitiae non est negatus DEUS, sed tantum negata ejus visio, & fructio: ergo. Confir. 2. Res, à nobis distincta, non sunt ipsae nobis bonae, vel malae, sed tantum earum possessio, vel carentia: ergo neque DEUS, est nobis bonus, sed tantum ejus possessio: & econtra negatio possessionis est mala.

739. Resp. dist. ma. Objectum spei est bonum, futurum quoad suam existentiam. neg. ma. futurum nostrum. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Speramus utique saepe pecunias, dudum jam existentes, & ab antiquis principibus culas: speramus etiam bona immobilia, ab orbe condito existentia: & pariter speramus DEUM futurum nostrum, seu à nobis possidendum: neque tamen ideo speramus solam possessionem DEI, ut explicatum n. 724. & adhuc magis explicabitur ex sequentibus. Ad 1. confir. neg. mi. ad prob. dist. mi. objectum tristitiae in damnatis non est DEUS negatus absolute, seu DEUS non existens. conc. mi. non est DEUS negatus ipsis, seu ab ipsis non possessus. neg. mi. & conseq. vel aliter, re ipsa tamen in eundem sensum, dist. mi. objectum tristitiae non est DEUS in abstracto. conc. mi. in concreto. neg. mi. & conf. Scilicet tristantur damnati de toto hoc complexo *DEUS à me non possessus*: sicut, qui spoliatus est pecuniis, dolet etiam de pecuniis, non quidem in abstracto, sed in concreto.

creto, nempe de pecuniis amissis: vel sicut, qui dolet de Christo flagellato, dolet etiam de ipso Christo, ut in his tormentis posito.

740. Sanè est innegabile, aliquam rem, quæ ex se est indifferens, posse ratione circumstantiarum determinari, ut sit objectum, vel hujus, vel alterius affectus. Videtur etiam per se clarum, quòd amor concupiscentiæ, qui involvitur in spe, respiciat bonum, non quomodocunque, sed ut bonum amanti, hoc est, ut possidendum: adeoque simul tendat in complexum, ex fine qui, & fine quo, qui simul faciunt finem cuius. Accedit, quòd, si spes non tenderet in DEUM, non esset virtus Theologica, qualem tamen esse, & abunde probatum, & omnibus certum est. Ad 2. confir. neg. ant. Ipsæ pecuniæ sunt nobis bonæ, & non tantum possessio earum: ipsum pharmacum est ægro bonum, & non tantum ejus sumptio: sicut econtra venenum ipsum est malum. Si dicas, pharmacum, & venenum, dici malum, aut bonum, propter effectus: respondeo, non tantum effectus, sed etiam ipsas causas esse malas, vel bonas: adeoque etiam DEUS est bonus nobis, qui est causa visionis, & amoris, seu possessionis.

741. Ob. 4. Actus spei Theologicæ non est necessariò DEO auxiliatori innixus: ergo definitio non est bona. prob. ant. ex S. Thoma, qui in *questionibus disputatis q. unica de spe a. 1. in corp.* ita ait: *Sic igitur quandoque sperat homo aliquid adipisci per propriam potestatem, quandoque vero per auxilium alienum.* & 1. 2. q. 42. a. 3. ad 3. *Spes est de bono, quod quis potest adipisci: potest autem aliquis adipisci bonum, vel per se, vel per alium, & ideo spes potest esse de actu virtutis, qui est in potestate nostra constitutus: ergo spes non necessariò innititur alieno auxilio, consequenter nec DEO auxiliatori.*

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. S. Doctor nunquam cogitavit, quòd spes Theologica non innitatur DEO auxiliatori; nam utique propriis naturæ viribus non potest obtineri DEUS, vel ejus supernaturalis possessio: & idem Angelicus. 2. 2. q. 17. a. 5. ad 4. sic habet: *Magnanimitas tendit in arduum, sperans aliquid, quod est sue potestatis; unde proprie respicit operationem aliquorum magnorum: sed spes, secundum quod est virtus Theologica, respicit arduum, alterius auxilio assequendum, ut dictum est. scilicet a. 1. hujus questionis in corp.* Quare in textibus objectis S. Doctor neutiquam loquitur de spe Theologica: sed ad summum de aliqua spe morali, quæ sit pars aliquo modo potestativa magnanimitatis; hæc enim à S. Thoma in modò citato textu dicitur *sperans aliquid, quod est sue potestatis.*

742. Ob. 5. Medicus, & medicina, non sunt objectum formale spei moralis, quæ speratur ab ægro sanitas: ergo neque DEUS auxiliator est objectum formale spei Theologicæ. Confir. Si DEUS auxiliator, vel ejus auxilium, esset objectum formale spei Theologicæ, etiam nostræ vires, vel nostra coo-

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

peratio, essent objectum formale ejusdem: sed istæ non sunt objectum formale spei: ergo. prob. ma. etiam sinè istis non potest obtineri beatitudo nostra: ergo etiam istæ debent esse motivum, seu objectum fiduciæ. Resp. neg. antec.

Licet medicus, vel medicina, non sint objectum formale quod, seu id, quod amatur: sive, licet non sint objectum illius spei, quatenus ea habet formalitatem amoris (hoc enim objectum est sanitas ut ægro bona) sunt tamen objectum formale quo spei, quatenus ea habet formalitatem fiduciæ. Pariter DEUS sub ratione auxiliantis, non quidem est objectum formale quod (non enim debet sub hac ratione amari) est tamen objectum formale quo formalitatis fiduciæ, quæ debet eo niti. Sub hac ratione etiam omnipotentia, liberalitas, & aliæ perfectiones DEI, quæ erigere possunt nostram fiduciam, possunt esse objectum formale quo spei, licet objectum formale quod sit DEUS, ut bonus nobis, per visionem, & amorem possidendus.

743. Ad confir. neg. ma. ad prob. neg. conf. Ex communi Philosophorum, & Theologorum consensu, à quo non debemus recedere sinè gravi ratione, objectum formale fiduciæ, quæ includitur in spe ut distincta à magnanimitate, dicitur illud solum, ex quo concipimus fiduciam obtinendi rem, posito, quòd nos etiam faciamus, quæ ex parte nostra sunt necessaria. Unde cognitio repræsentans motivum, seu objectum formale fiduciæ, per se jam præcedit cognitionem nostrarum virium, & nostræ cooperationis: vel saltem cognitio nostrarum virium, & nostræ cooperationis, est tantum conditio, requisita ad hoc, ut cognitio auxilii alieni possit excitare fiduciam.

Præcipuè autem verum est, quòd nostræ vires, vel nostra cooperatio, non sint objectum formale quo spei Theologicæ, quæ speramus consequi DEUM; ad hunc enim consequendum solis viribus nostris nihil possumus, & etiam adjuti gratiâ tantum non nihil, ut docet Tridentinum *sess. 6. c. 5.* facimus: hoc est, ut alibi diximus, nos fermè habemus ut pauper, qui vestem acceptam tantquam eleemosynam induit. Et quis dicat, quòd in paupere motivum fiduciæ, accipiendo eleemosynam, sit ipsius manus, & potentia eam extendendi, versus eleemosynæ dispensatorem?

744. Ob. 6. Objectum formale actus virtutis non est aliquid indifferens, etiam ad actum oppositi vitij: sed beatitudo objectiva, seu bonitas DEI est indifferens ad actum desperationis; quia potest cum utroque stare: ergo non est objectum formale actus spei. Resp. distin. ma. non est aliquid indifferens, ita, ut æquè possit movere ad hunc, vel illum actum. conc. ma. indifferens, ut tantum utrique possit coexistere. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Hoc est fermè in omni motivo, quòd non necessitet ad actum, sed possit coexistere opposito actui: & sic etiam bonitas DEI infinitum amabilis, potest stare cum odio.

D d

At

At non potest objectum formale virtutis movere ad actum oppositum: certè bonitas DEI, proposita, ut requiritur ad actum spei, scilicet ut infinite bona speranti, vel possidenti, & simul ut acquiribilis, per auxilia Divina promissa, non potest movere ad desperationem. Quia tamen cum hoc objecto formali, seu motivo, possunt adesse alia, e. g. difficultas cooperandi gratiæ, abstinenti a voluptatibus illicitis &c. quæ movent ad desperationem, potest illud motivum spei vinci, & bonitas DEI, atque auxilia Divina componi cum desperatione.

QUÆSTIO II.

*De Objecto Materiali, & Formali,
ac Proprietatibus Habitûs
Charitatis.*

ARTICULUS I.

*Quid sit Charitas, & quod ejus Ob-
jectum Materiale, ac Formale, & an
detur Amicitia inter DEUM,
& Hominem.*

745. **D**ico. 1. *Actus charitatis Theologica est amor, quo amamus DEUM super omnia propter seipsum:* id est, non quia bonus nobis, sed quia bonus sibi ipsi est. itare ipsa omnes. Debet itaque hic amor 1. DEUM præferre omnibus rebus, & ipsum appetitativè amare præ omnibus aliis, etiam seipso amante, ut in comparatione DEI nihil non minus ipso æstimet, & pro nulla re, aliquid DEO graviter displicens, admittat; hoc enim utique meretur ejus infinita bonitas, & dignitas. Debet 2. hic amor DEUM amare, hoc est, ipsi velle bonum, tam intrinsecum, sive ejus perfectiones internas, quas ei gratulatur, eumque habere gaudet, quam extrinsecum, sive ejus gloriam extrinsecam, cultum & adorationem, de quibus ei exhibitis gaudet, vel ea exhiberi desiderat. Debet 3. hic amor præcindere ab omni concupiscentia, seu propria amantis utilitate, ut non quærat ullum bonum suum, sed solum bonum DEI: qua de causa amor charitatis dicitur amor benevolentiae (cum alter intendens bonum amantis, dicatur amor concupiscentiae) imò talis amor in amantibus rationalibus dicitur quoque, & est amor amicitiae, etiam inter DEUM, & hominem, ad statum gratiæ elevatum; nam inter hos, ut paulò post docebimus, datur amicitia. Ex his facillè inferitur, quod *Habitus charitatis sit virtus Theologica, elicitiva amoris DEI super omnia propter seipsum:* adeoque, quod, sicut spes, ita etiam charitas, spectet ad voluntatem, non ad intellectum; quia scilicet charitas elicit volitiones, non cognitiones.

746. Hic ex occasione noto, ab Innocentio XII. inter damnatas 23. propositiones, primam esse proscriptam, quæ sic habet: *Datur habitualis status amoris DEI, qui est charitas pura, & sine ulla admixtione*

motivi proprii interesse. Neque timor pernarum, neque desiderium remunerationum habet amplius in eo partem. Non amatur amplius DEUS propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem, in eo amando invenientiam. De hac propositione visus est quidam sensisse, eam fuisse damnatam, propterea, quod adstrueret amorem charitatis puræ sine ulla admixtione motivi proprii interesse: seu sine ullo respectu ad proprium amantis commodum. Verum per eam damnationem neutiquam reprobatus est actus purissimi amoris erga DEUM, quem Sancti frequentissimè eliciunt, & adhuc eliciunt: sed tantum damnatum est, dari statum habitualem, & permanentem, in quo anima pia omnibus actibus, proprium bonum respicientibus, adeoque etiam omnibus actibus spei, exuta sit, ut patet ex terminis ipsius propositionis, & ex testimonio eorum, qui causæ illi, dum ageretur Romæ, consultores interfuerunt.

747. Et ratio eam propositionem damnandi (utl & alias ei similes, inter easdem 23.) erat, quod doceret, dari statum stabilem animæ, in quo ista non obligaretur ad eliciendum actum spei Theologiæ strictè talis; nam spes, quæ admittitur in propositione 11. non est strictè actus spei, sed charitatis; nam sic habet propositio: *In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse: sed nunquam amittit in parte superiori, id est, in suis actibus directis, & intimis, spem perfectam, quæ est desiderium disinterestedum promissionum;* desiderium enim disinterestedum, seu non quærens ullo modo bonum proprium, non est spes, prout hæc à Theologis communissimè definitur.

Jam verò nullus est status, in quo cesset obligatio præcepti spei, sive per se, sive ratione insurgentium tentationum, quibus nullus status est liber, & quibus succumberet sæpe infirma natura, nisi spes futurorum bonorum sustentaretur. Et sic etiam sanctissimi viri, in statu perfectò constituti, eliciunt actus spei, de consequendis bonis futuris, & his se exererunt in tribulationibus suis.

Sic S. David Psal. 118. v. 112. ait: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem.* De Moyse dicitur ad Hebr. 11. v. 26. *Majores divitias aestimans thesauro Aegyptiorum improprium Christi; aspicebat enim remunerationem.* S. Paulus 2. ad Timoth. 1. v. 12. de se ait: *Ob quam causam etiam hac patior, sed non confundor; scio enim, cui credidi, & certus sum; quia potens est, depositum meum servare in illum diem.* item 2. ad Timoth. 4. v. 8. *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex: quamvis iidem Sancti sepius etiam exerceverint actus charitatis purissimæ, sine ullo ad propriam utilitatem respectu.*

748. Dico 2. Objectum materiale charitatis primum est DEUS: objecta autem materialia secundaria sunt res aliæ, quæ amantur propter DEUM, e. g. Humanitas Christi, B. Virgo, proximi nostri, item actio-

actiones conducentes ad bonum, vel gloriam DEI &c. Assertio hæc quoad 1. p. est clara ex ipso conceptu actus charitatis Theologicæ, qui ex primario suo fine amplectitur præ omnibus DEUM. Prob. quoad 2. p. Quando unum primario amamus, sæpe amamus propter ipsum alia; quia primario amato bona sunt: ergo actus charitatis secundario etiam amplectitur ista.

Insuper, cum primario amatus sæpe cupiat, ut alius habeat aliquod bonum, e. g. ut homo habeat æternam beatitudinem, etiam ipsi placet; ut propter se, seu intuitu sui, illi alteri idem bonum velimus; hinc possumus, ex charitate Theologica velle proximo bonum, e. g. æternam beatitudinem: ita tamen, ut hanc ipsam, unâ cum ipso proximo, ultimato referamus ad DEUM: & sic actus charitatis principaliter semper respicit DEUM: ex quibus facillè patet, DEUM esse objectum materiale charitatis primarium, alias verò res esse objecta materialia secundaria.

749. Alii dicunt, DEUM esse objectum materiale charitatis *cui ultimum, & primum*: alia autem posse esse objectum materiale *cui secundarium, & non ultimum*: fors clariùs, & usitatiùs loquerentur, si dicerent, quòd DEUS sit *finis cui primarius, & ultimus* charitatis: alia verò sint *finis cui secundarius, & non ultimus*: quorum terminorum explicationem dedimus *tract. de beat. à n. 3.* Et utique DEUS est *finis cui simpliciter ultimus*; nam ad ipsum ultimato omnia referuntur, & ut ipsi bona per charitatem primario amantur: siquid autem alteri, e. g. proximo, boni volumus, vel ei amamus, aut etiam ei boni facimus, e. g. amore DEI damus ei elemosynam, tunc ille à nobis consideratur ut *finis proximus, non ultimus*: ei que taliter considerato bonum volumus, vel conferimus; quia, ut jam dictum, ultimo tandem omnia ad DEUM referimus.

750. Dico 3. Per actum charitatis Theologicæ possumus, tanquam objectum materiale secundarium, amare omnes creaturas rationales, in coelo, & in terra, atque in purgatorio, etiam peccatores, hæreticos, & infideles &c. ita communissima. Prob. DEUS omnes istos amat, & vult à nobis amari: ergo. ant. prob. quòd DEUS amet Beatos in coelo, item justos in purgatorio, atque in terra existentes, est extra omnem controversiam: sed neque potest negari, quòd DEUS amet peccatores, adhuc in terra, seu hac vita degentes; quia seriò cupit omnes salvari, & ex amore, atque intentione salutis eorum, confert ipsis media sufficientissima, ad hanc obtinendam.

Quòd autem DEUS velit, ut nos istos omnes amemus, satis patet ex eo, quòd præcepto charitatis nos obliget, ad amandum proximum, etiam infidelem: quòd velit nos colere Sanctos, & succurrere animabus purgantibus. At verò non possumus per actum charitatis diligere damnatos in inferno, sive angelos, sive homines; quia istos DEUS non amplius amat, & efficaciter decrevit,

nullum amplius iis bonum conferre: adeoque non possumus his DEI hostibus, in æternum ab ipso abjectis, ullum bonum velle.

751. Dico. 4. Objectum formale quod charitatis est bonitas Divina, non ut bona nobis, sed ut bona DEO. ita omnes. Prob. Actus charitatis non est amor concupiscentiæ, sed amor benevolentia, imò amicitia: differentia autem inter hos amores intrinseca est, quòd prior amet bonum proprium, alter verò bonum amici, ut agnovit ipse Aristoteles, qui *8. ethic. c. 7.* ait, *amicum amico velle bona ejus ipsius causa*: ergo, quod movet ad actum charitatis, est bonum DEI, quatenus ipsi bonum. Jam verò, cum charitas sit virtus Theologica, adeoque debeat habere objectum formale quod Divinum, debet hoc ipsum bonum esse Divinum, adeoque bonitas intrinseca DEI ut ipsi bona. Habet autem charitas Theologica tantum objectum formale quod, & nullum formale quo; quia nullum habet motivum, quod intrinsecè respicit actus, & non simul amat, vel amplectitur.

752. Sed neque habet hæc charitas ullum objectum formale quod creatum; nam omnia creata sunt tantum ejus objectum materiale; quia ab ea omnis bonitas creata propter aliud, scilicet propter bonitatem Divinam, non propter se, diligitur. Et hinc charitas excellit fidei, & spei, ut ait S. Paulus *1. Cor. 13. v. 13.* *Major autem horum est charitas*: adeoque est nobilissima virtus in via. An autem major sit lumine gloriæ, disputant Theologi, de quo videri potest Gormaz *tract. de beat. à n. 212.* Videtur tamen charitas habitualis inferior esse gratia sanctificante, à qua eam suppono esse distinctam *ex tract. de gratia n. 266.* nam gratia sanctificans facit formaliter filium DEI adoptivum: habitus autem charitatis tantum arguitivè, & tanquam instrumentum: insuper, ut statim *n. 1.* diximus, gratia sanctificans est quasi natura in ordine superno, cui habitus charitatis, & alia debentur: natura autem est præstantior suis potentiis, & proprietatibus.

753. Dico 5. Datur inter DEUM, & hominem justum, vera amicitia, atque adeo actus charitatis est amor amicitia. ita omnes Catholici. Prob. In Sacris Scripturis sæpe homines vocantur amici DEI: ergo sunt tales, & consequenter datur amicitia inter DEUM, & ipsos. prob. ant. *Judith. 8. v. 22.* dicitur *Abraham DEI amicus effectus est. Psalm. 138. v. 17.* *Mihî autem nimis honorificati sunt amici tui DEUS. Sapient. 7. v. 14.* *Quo thesauro sapientiæ qui usi sunt, participes facti sunt amicitia DEI. 2. Paralipp. 20. v. 7.* *Dedisti eam semini Abraham amici tui.* & alibi sæpius. Confir. Tridentinum *sess. 6. c. 7.* definit sic: *Unde homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus*: intellige DEI: cujus scilicet fit hæres, ut ibidem dicitur. Ex qua definitione Concilii etiam habetur, verba S. Scripturæ literaliter de amicitia cum DEO verè tali intelligenda esse.

Amicitia autem præter benevolentiam duo requirit. 1. Jus ad amorem mutuum, seu redamationem; nam amici debent se redamare: nec satisfacit officio amici, qui non redamat, ut per se patet; unde etiam DEUS justos se amantes redamat juxta illud Prov. 8. v. 17. *Ego diligentes me diligo.* 2. Amicitia requirit proportionem in natura; neque enim homo canem, vel equum, amat amore amicitiae, vel sit eorum amicus, quamvis eis vel maxime quandoque bene velit, e. g. eos cibo exquisitissimo nutriat, etiam sine suo commodo; quia scilicet non datur proportio in natura.

754. At verò inter hominem justum, & DEUM, datur proportio sufficiens in natura, per gratiam sanctificantem, quæ est participatio Divinæ naturæ, in quantum naturam humanam elevat ad tam altum statum, ut participet gradum illum intellectivitatis Divinæ, quem nulla creatura ex se ipsa potest habere, scilicet, ut DEUM videre possit intuitivè; habet enim DEUS solus à natura sua, ut seipsum possit intuitivè videre, & nulla creatura ex se potest eò pertingere: gratia sanctificans tamen ita elevat, saltem radicaliter, naturam humanam, ut possit videre DEUM intuitivè, quatenus scilicet gratia exigit lumen gloriæ, de qua re vide Suarezium. P. 3. de grat. l. 7. c. 1. n. 30. ex quo hæc paulò fusiùs deduxi in tract. de gratia à n. 264. Hæc gratia sanctificans etiam est adoptio in filium DEI: nam adoptio in genere juxta Juristas est assumptio legitima nature extraneæ: per gratiam autem assumit DEUS naturas hominum, & Angelorum, sibi extraneas, scilicet nec identificatas, nec unitas. Eadem quoque gratia est jus ad redamationem: & hinc parvuli baptizati ante usum rationis habent jus ad hoc, ut DEUS eos amet, etiam si ipsi eum necdum amare possint. Ex quo inferitur (quod suprà diximus) actum charitatis Theologicæ semper esse actum amicitiae, inter DEUM, & hominem; nam vel homo pro priori jam est justus, & amicus DEI: vel certè redditur per ipsum actum charitatis in eodem instanti amicus: adeoque actus charitatis est actus amicitiae, saltem renovata.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

755. **O**B. 1. contra 3. conclusionem. Homines non adorantur ab habitu latriæ, propter excellentiam DEI: ergo neque amantur ab habitu charitatis, propter bonitatem DEI. ant. videtur certum. conseq. constat ex paritate rationis. Resp. neg. conf. & paritatem, quam etiam negat S. Thomas. 2. 2. q. 25. a. 1. ad 2. dicens: *Amor respicit bonum in communi: sed honor respicit proprium bonum honorati; deferitur enim alicui in ta-*

limonium propria virtutis, & ideo amor non diversificatur specie propter diversam quantitatem bonitatis diversorum, dummodo referantur ad aliquod unum bonum commune: sed honor diversificatur secundum propria bona singulorum. Unde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos, in quantum referuntur ad unum bonum commune, quod est DEUS: sed diversos honores diversis deferimus, secundum propriam virtutem singulorum; & similiter DEO singulare honorem latriæ exhibemus, propter ejus singularem virtutem.

756. Ne autem obijci possit, quod, sicut amor in communi respicit bonum in communi, ita etiam honor in communi respiciat tantum excellentiam in communi: & sicut honor in specie respicit excellentiam in specie, ita etiam amor in specie respiciat bonitatem in specie: respondet Gormaz tract. de charit. Theol. disp. 2. n. 89. & seq. (ubi citat Contentonum, Granadum, & Ripaldam) Angelicum tantum velle dicere, quod amor, licet utique possit ferri specialiter actu in bonitatem in specie, tamen etiam possit ferri in bonum commune, adeoque non necessariò exigit in objecto materiali bonitatem: quam enim bonitatem e. g. invenit amor DEI in gravissimo peccatore? econtra verò honor non possit ferri in excellentiam in communi, sed debeat ferri in excellentiam in specie: & hinc nemo possit honorari præcisè propter excellentiam alterius: sed, si quis etiam propter alterum honoretur, e. g. prorex propter regem, tunc hæc ipsa assumptio, vel elevatio ad officium proregis, sit excellentia aliqua propria talis hominis: sitque motivum colendi proregem.

757. Verum videtur sæpe aliquid colli, propter excellentiam alterius, & non propter propriam, præsertim quando aliquid colitur cultu, qui vocatur respectivus. Sic adoratur lignum sanctæ crucis, quod non habet tantam excellentiam sibi propriam, ut propter eam adorari debeat. Unde non male idem Gormaz tr. de charitate disp. 2. sec. 2. n. 90. & seq. ait, amorem ita tendere in bonum commune, ut nullam bonitatem in objecto materiali, propter alium amato, exigit, nisi bonitatem alterius, ob quam amatur, applicatam moraliter, e. g. per voluntatem, qua amatus vult, hanc rem propter se amari: & sic propter DEUM amamus hostes nostros infensissimos, peccatores gravissimos &c.

At verò honor, seu cultus, ut idem author vult, non fertur tantum in excellentiam in communi, sed exigit saltem aliquam dignitatem, vel excellentiam propriam, in objecto honorato, quam etiam habent ii, qui honorantur propter alium, e. g. prorex, sacerdos, sancta crux, aut vasa sacra &c. supposita autem tali speciali dignitate in objecto, potest dein istud honorari, vel cultu minore, ipsius speciali excellentiæ debito, vel cultu majore respectivo, propter excellentiam alterius: & sic sancta crux dic

die parasceves adoratur cultu latriæ respectivo.

758. Sicut autem, ut possimus aliquem amare propter DEUM, debet ipsi esse applicata bonitas DEI (& hæc applicata est omnibus, e. g. proximis nostris per voluntatem, imò per præceptum Divinum, quo jubemur, eos diligere propter DEUM, & iis benefacere) sic etiam, ut aliquid colamus propter DEUM, debet ei esse applicata excellentia DEI, per aliquam voluntatem, vel beneplacitum ipsius, quo DEUS ostendat, sibi placere, tales, vel tales res, coli propter se: & sic applicata est excellentia DEI rebus à Christo tactis, e. g. sanctæ cruci, coronæ spinæ, vel vestibus Christi: item sacerdotibus, & ministris altaris &c.

759. Non tamen semper excellentia DEI, est rebus applicata in tantum, ut adorari possint cultu latriæ, etiam tantum respectivo; nam, sicut e. g. si quis imperator assumit aliquem in consortium imperii, applicat, vel communicat illi suam dignitatem omnino ita, ut parem excellentiam habeat, & pariter honoretur: at non ita applicat illam ei, quem assumit in proregem, vel legatum, aut ministrum: quamvis & hic propter applicatam ipsi aliquousque imperatoris dignitatem, vel excellentiam, honorandus sit: ita etiam potest DEUS diversimodè applicare excellentiam suam creaturæ; non quidem, ut æqualiter ipsi digna fiat: sed ut vel magis, vel minus colatur, & vel cultu latriæ respectivo, vel inferiore.

Sic DEUS applicat excellentiam suam sanctæ cruci, ut adoretur cultu latriæ respectivo: at non ita eam applicat quibuslibet sacerdotibus, vel sacerdotibus. Præsertim autem non ita DEUS applicat excellentiam suam viventibus hominibus, ob periculum idololatriæ: & nullo modo eam applicat animalibus irrationalibus; hinc nullo modo potest coli asinus, cui Christus Dominica Palmaram insedit. Cui autem rei sit, vel non sit applicata excellentia DEI: item cui in ordine ad hunc, vel alium cultum, excellentia DEI sit applicata, desumi debet ex praxi, & consuetudine Ecclesiæ.

760. Addendum hic etiam, magnum esse discrimen, inter adorationem tantum respectivam, & absolutam; nam per istam adoratur res, tanquam in se ipsa dignitatis supremæ: per illam autem res adoratur, tantum ut relata ad aliam rem supremæ dignitatis, propter seipsam adoratam. Unde non est saltem formaliter, eadem virtus elicitiva utriusque adorationis; nam virtus, respectivè adorans creaturam, præter excellentiam Divinam exigit etiam creatam, ut ex supra dictis habetur: non autem virtus adorans DEUM. Econtra charitas, sive amet DEUM solum, sive etiam propter hunc amet proximum, non exigit aliam bonitatem, quam Divinam; quia in proximo nullam requirit. Hinc est, quod S. Thomas 2. 2. q. 81. a. 4. ad 3. dicit: *Charitas, qua diligitur DEUS, non est virtus distincta à charitate, qua diligitur proximus: religio*

autem, qua honoratur DEUS, distinguitur à virtutibus, quibus honoratur proximus. vide Gormaz de charit. disp. 1. n. 87.

Quod si quis contenderet, non esse necessariam specialem dignitatem in objecto materiali cultus latriæ, sicut diximus, non esse necessariam specialem bonitatem in objecto materiali actus charitatis: inprimis aperte contradiceret Angelico: dein nil evinceret contra nostram assertionem; nam facile responderetur, hominibus, in ordine ad actum charitatis, applicatam esse bonitatem Divinam, per præceptum dilectionis, ut constet ex praxi, & usu Ecclesiæ, ac communi sensu Theologorum: non autem iisdem applicatam esse excellentiam DEI, in ordine ad cultum latriæ, ut iterum constet ex praxi, & usu Ecclesiæ, ac communi doctorum.

761. Ob. 2. Si possumus per actum charitatis amare etiam alia, tanquam objectum materiale, possumus etiam amare damnatos, demones, & homines: hoc est absurdum: ergo. prob. ma. sicut ex amore DEI gaudemus de felicitate Beatorum; quia ex hac redundat in DEUM laus, & gloria: ita possumus tristari, quod damnati non venerint in coelum, in quo æternum laudassent DEUM, quæ laus nunc DEO non datur: sed ita tristari de eorum malo est ipsos amare: ergo. Resp. dist. ma. possumus etiam amare damnatos, tanquam purum objectum materiale quod. conc. ma. tanquam objectum materiale cui, seu tanquam finem cui, ita, ut ipsis propter DEUM velimus aliquod bonum, sicut volumus Sanctis, vel etiam proximo adhuc viventi. neg. ma. & dist. sic mi. neg. cons.

762. Possumus quidem velle, seu desiderare, ut damnati non peccassent, sed potius DEUM in æternum laudassent: hoc autem tantum possumus desiderare; quia aliquo modo esset bonum DEO: non autem, quia est bonum ipsis; nam non est amplius ipsis applicata bonitas DEI, ita, ut DEUS velit, vel gratum habeat, ut ipsis bene velimus, vel beneficiamus, sicut proximis nostris adhuc viventibus, etiam peccatoribus, & infidelibus &c. cum damnati sint exclusi ab omni misericordia DEI, & ab hoc maledicti. Possumus etiam ex charitate erga DEUM velle, eos in poenis conservari, & pro meritis justè puniri, quatenus istud ex suppositione peccati cedit in gloriam DEI. Utrumque hoc tradit S. Thomas 2. 2. q. 29. a. 11. in corp. sic scribens: *Illud autem bonum vite æternæ, quod respicit charitas, spiritibus illis, à DEO æternaliter damnatis, ex charitate velle non possumus; hoc enim repugnaret charitati DEI, per quam ejus justitiam approbamus.* & infra. *Naturam demonum etiam ex charitate diligere possumus, in quantum scilicet volumus, illos spiritus in suis naturalibus conservari ad gloriam DEI.*

763. Ob. 3. contr. 5. conclus. Aristoteles 8. ethic. c. 7. ait: *Id autem perspicuum est, si multa virtutis, & vitij affluentia, aut alicujus alterius distantia fuerit;*
D d 3

ARTICULUS III.

An Habitus Charitatis augeatur etiam per actus remissos.

non enim amplius sunt amici: sed ne esse quidem se dignum putant; hoc autem in Diis clarissime patet, qui plurimum omnibus bonis præstant: ergo non datur amicitia inter Deos, & homines, minus inter verum DEUM, & hominem. Confir. 1. Homo est essentialiter servus DEI: sed servus non potest esse amicus domini sui: ergo nec homo potest esse amicus DEI. Confir. 2. Nescimus, an DEUS nos redamet: ergo non potest dari in nobis mutua redamatio. Resp. concessio textu Aristotelis, neg. conf. Philosophus non agnovit hanc accidentalem in natura proportionem hominis cum DEO, quod ipsi tanquam ethnico ignoscendum est; quamvis Haunoldus l. 3. tract. 2. n. 549. velit, Aristotelem admisisse aliquam amicitiam inter DEUM, & hominem; licet eam voluerit, esse non vulgarem, seu ejusdem rationis cum amicitia hominum inter se.

764. Ad 1. confir. dist. mi. Servus non potest esse amicus domini sui, sine speciali favore domini. conc. mi. cum speciali favore domini. neg. mi. & conf. Licet enim servus non possit ex se, sive ex jure sui status, exigere amicitiam cum domino suo, potest tamen ad eam elevari per specialem favorem. Equidem in humanis, si dominus servum suum elevat ad statum amici, tollitur servitus; quia hæc tantum accidentaliter est (potuisset enim, qui natus est servus Caji, nasci ejusdem domini) & hinc per accidentalem etiam favorem domini tolli potest: sicut sæpe etiam aliis modis à lege probatis tollitur. At verò, si DEUS creaturam rationalem elevat ad statum sui amici, per hoc non tollitur servitus creaturæ respectu DEI; quia essentialiter est, & tolli non potest.

765. Ad 2. confir. Resp. 1. om. ant. neg. conf. Etiam si omnino nesciremus, DEUM nos amare, possemus tamen ipsum amare propter ipsum: & sic saltem ex parte nostra daretur actus amicitiae, licet nesciremus, an etiam daretur ex parte DEI, adeoque nesciremus, an amicitia esset mutua. Quia tamen Philosophus requirit ad amicitiam, ut sit amor mutuus non latens. Resp. 2. neg. ant. sumus certi, quod DEUS nos redamet, si nos ipsum vero amore amemus: imò prior ipse dilexit nos. Non autem requiritur, ut absoluta certitudine sciamus, quod DEUS nos amicabiliter redamet; alias haberemus absolutam certitudinem de statu gratiæ, quod est falsum.

Dices. DEUS omnia, quæ amat, ultimato refert ad se tanquam finem ultimum, à se necessario intentum: ergo non amat nos amore amicitiae. Resp. neg. conseq. Licet DEUS tandem omnia, quæ amat, referat ad se, tanquam finem ultimum excellentiæ, tamen simul nos ita amat, ut ex hoc suo amore velit nobis bona; quia nobis bona sunt, eaque referat ad nos, tanquam finem utilitatis, quod sufficit ad amorem amicitiae, qualis possibilis est inter DEUM, & hominem.

766. Suppono 1. habitum charitatis, & habitum gratiæ (seu charitatem Theologicam habitualem, & gratiam habitualem) quos in tract. de gratia n. 266. dixi, verosimiliter esse distinctos, tamen esse inter se ita connexos, ut aucto uno, augeatur & alter, ut docent Haunoldus l. 3. tr. 2. n. 560. & Tannerus tom. 3. disp. 2. q. 2. dub. 5. n. 143. ex hac solida ratione; quia, DEO esse gratum, & esse ejus amicum, se mutuo consequuntur: ergo, quantum quis DEO fit gratus per gratiam, tantum fit amicus per charitatem: nec puto, ullum Theologum hac in re dissentire: imò Rhodes tr. 6. de virtutibus disp. 1. q. 3. sec. 2. censet, parum esse rationem de gratia, ac omnibus aliis habitibus infusis.

Suppono 2. charitatem posse intensivè augeri, seu esse capacem intensificationis, quancunque dein ratione intendatur, quod Philosophis disputandum relinquimus: & hoc iterum supponunt omnes Theologi.

767. Suppono 3. habitum charitatis intendi, vel augeri, saltem per actus intensiores ipso habitu, e. g. si quis, habens habitum ut duo, eliciat cum speciali auxilio DEI actum ut quatuor, augebitur habitus ejus. Nec potest negari talis casus possibilis; si enim peccatori, non habenti habitum, datur e. g. auxilium, ut possit elicere actum ut tria (non enim peccatores tantum possunt elicere actus remissos, sed aliquando valde intensos, & hos defacto elicerunt, e. g. S. Magdalena, quando dilexit multum) cur justo habenti habitum ut duo, nunquam datur auxilium ut tria, vel etiam auxilium ut quatuor, cum quo eliciat actum habitu intensiorem? Tunc autem intendi habitum omnes concedunt; alias nunquam tenderetur, consequenter nec gratia, quod est falsum. Questio jam est, an isti habitus etiam intendantur per actus remissos, e. g. habitus intensus ut tria, per actum intensum ut duo.

768. Dico. Habitus charitatis intenditur etiam per actus remissos. Ita communis auctores, quos vide apud Tannerum tom. 3. disp. 2. dub. 5. n. 143. Rhodes, & alios. S. Thomas autem, qui 2. 2. q. 24. a. 6. in corp. posset videri contrarius, verosimiliter tantum negat augmentum notabile charitatis: non autem omne augmentum; nam ad 2. explicat augmentum, vel, ut vocat, dispositionem ad augmentum, similitudine guttarum lapidem excavantium: quarum tamen quælibet, quamvis non notabiliter, lapidem excavat: atque hac ipsa modica excavatione ad majorem, seu notabiliorem, suo modo disponit: & hinc S. Doctor videtur illam minorem excavationem appellare dispositionem ad excavationem majorem. Prob. conclusio. Gratia sanctificans, sive sit

distincta, sive identificata cum habitu charitatis, augeatur per actus supernaturales bonos, etiam remissos: ergo etiam habitus charitatis augeatur per eosdem. conf. patet ex supposito primo.

Prob. ant. 1. autoritate communi Theologorum, quorum aliqui acrius oppositam sententiam reprehendunt. Prob. idem ant. 2. ex Scripturis, quæ passim, ut 1. *Corinth.* 13. v. 58. & 2. *Corinth.* 4. v. 17. item *Matth.* 10. v. 42. & *ad Rom.* 2. v. 6. & 7. quibusvis bonis operibus promittunt mercedem æternam, seu gloriam: ergo augeatur gloria per quosvis actus bonos: ergo etiam gratia, ad cuius mensuram conferatur gloria. Cum autem in his, & aliis locis, non fiat mentio actuum intensorum, sed omnibus promittatur merces æterna: nec nos debemus dicere, solos actus intensos tale præmium mereri, & remissos ab eo excludi.

Prob. idem ant. ex Tridentino sess. 6. can. 24. ubi sic definitur: *Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri, coram DEO per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo, & signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augende causam, anathema sit.* Hic iterum nullum fit discrimen inter opera bona intensa, & remissa, & de omnibus dicitur, quod per ea augeatur justitia, quæ consistit, vel adæquatè, vel certè inadæquatè, in gratia sanctificante, & verosimiliter etiam in charitate habituali, vel certè hanc secum trahit: ergo augeatur gratia sanctificans, & cum ista etiam habitus charitatis. Eodem modo loquitur idem Concilium ead. sess. 6. c. 16. dicens: *Bene operantibus, usque in finem, & in DEO sperantibus, proponenda est vita æterna:* ubi iterum nulla exceptio, sed universalis promissio, facta omnibus bene operantibus: sive intensè, sive remissè operentur.

769. Neque in his locis tantum promittitur accidentale præmium, sed æternum gloria pondus, ut ait Apostolus 2. *Corinth.* 4. v. 58. vel, ut ait Tridentinum sess. 6. c. 16. *vita æterna*, quod est præmium substantiale beatitudinis. Neque etiam dici potest, non intendi gratiam, sed tantum priores gradus dari, aut conservari, ex novo titulo; sic enim merita nostra essent inanis titulus, nec homines stimulantur hac mercede ad bona opera. Potest quidem in aliquo casu, novus titulus præmii, esse aliquod incitamentum, quando præmium stat in laude, vel honore; sic e. g. aliquando præcis temporibus victori data est laurus ex duplici titulo duplicis victoriæ: at quando pro præmio non queritur laus, sed aliud bonum, non movet ad operandum duplex titulus. Certè, si quis duobus operariis, quorum unus duobus, alter uno die laboravit, æqualem mercedem daret, & diceret primo, se mercedem illi dare ex duobus titulis, non foret is contentus; quia non querit laudem, sed pecuniâs. Pariter nos per merita quarimus gratiam, & gloriam: non verò laudem tantum accidentalem. Hac de re iterum erit

agendi locus in tr. de penit. à n. 346. & 355. ex occasione reviviscentiæ meritorum.

770. Probatur idem ant. 4. ex absurdis sequelis oppositæ sententiæ; nam 1. juxta adversam sententiam ex duobus, quorum quilibet haberet habitum charitatis, vel gratiam ut sex, si unus statim moreretur, alter adhuc diu viveret per plures annos, nunquam autem eliceret actum intensiorem, quàm sex, hic non plus gratiæ, aut gloriæ haberet, quàm prior, quod est incredibile. 2. si quis eliciisset intensissimum actum charitatis (e. g. quando putavit, se subitò occidendum pro Christo, non autem occisus fuit) ita, ut habitus plurimum intendatur, talis vix posset amplius aliquid mereri: certè rarissimò mereretur. hinc 3. iusti, cum frequentissimè non operentur intensius, imò neque tam intensè, quàm sit intensus eorum habitus, frequentissimè nihil mererentur: quæ utique absurda sunt. Confir. à priori. Actus etiam remissus, cum sit liber, honestus, & supernaturalis, est laudabilis, & placens DEO: ergo meritorius; nam omnis libera laudabilitas est digna præmio.

771. Dico 2. Hoc augmentum charitatis, & gratiæ, etiam ratione actus remissioris, statim datur, quando datur ipse actus, nec differtur ad vitæ finem, vel ingressum in beatitudinem, ut aliqui opinantur apud Haunoldum l. 3. tr. 2. c. 2. contr. 4. n. 569. ita communis nostri, & plures alii, citati à Tannero loc. supra cit. n. 768. Prob. conclusio. Nulla est excogitabilis ratio, quare DEUS non statim præmiet actum intensione gratiæ: ergo liberalissimus DEUS statim confert intensiorem gratiam, & charitatem. prob. ant. 1. solutione objectionum. 2. sic. Non est expectandus actus intensior; alias, si quis moreretur, antequam denuo intensiorem actum eliceret, non præmiaretur. Non est expectanda mors; quia ad gratiæ præmium mors non requiritur, ut patet in præmio actuum intensiorum, & gratis dicitur requiri ad præmium remissiorum. Non est expectandus ingressus in cælum; tunc enim tempus est crescendi in gloria, non in gratia, quæ præsupponitur: ergo. Sed nec est paritas cum præmio gloriæ; nam quoad gloriam conferendam, est de fide, expectari conditionem mortis: at circa gratiam nulla est prærequisita talis conditio.

772. Ob. 1. contra 1. conclusionem. Congruum videtur, ut, qui negligenter, & remissè operatur, non præmietur de novo: ergo. Confir. 1. Habitus naturales non intenduntur per actus remissos: ergo nec infusi. Confir. 2. Primam gratiam DEUS non dat supra mensuram dispositionis: ergo etiam non dat secundam. Resp. neg. suppositum; remissius enim operari, hoc est, minus intensè, non est negligenter operari; alias, nisi sancti viri semper intensissimè operarentur, negligentes, & culpabiles dicendi forent; cum tamen non semper habeant illustrationes ad actus intensissimos. Ad 1. confir. neg. conf. Habitus supernaturales, cum sint infusi, non acquisiti, non augentur

tur physicè ab actibus: sed meritorie, seu movendo DEUM ad ponendum augmentum: quæ est lata disparitas; nam habitus acquisiti physicè augentur ab actibus; unde, licet isti non intenderentur physicè ab actibus remissis, possent illi intendi meritorie. Sed etiam antecedens est probabiliter falsum, præsertim in mea sententia, quæ cum multis docet, habitus acquisitos stare in speciebus multiplicatis, & ordinatis, &c. nam species istæ multiplicantur etiam per actus remissos.

Ad 2. confir. conc. totum. Etiam augmentum gratiæ, ratione actuum remissorum dandum, non debet esse majus, quàm sit gradus dispositionis: non autem video, cur non possit propterea gratia augeri; quo enim in sensu ille, qui jam habet plures gradus gratiæ, non sit dispositus ad alios novos gradus gratiæ? non enim potest talis dici positivè impeditus; quia potest recipere alios gradus, saltem si intensius operetur: neque potest dici negativè non dispositus, hoc est, non habens dispositionem positivam, in his circumstantiis requisitam, sive actum intensiorem; est enim vel maxime in quæstione, an, qui jam habet habitum gratiæ intensiorem, non sit dispositus, ad novos gradus gratiæ recipiendos, ratione actus remissi: & negatur à nobis, quòd non sit dispositus: sicut etiam negatur, quòd dispositio, seu actus, debeat esse intensior, quàm gratia præcedens.

773. Ob. 2. Juxta nos deberet admitti augmentum gratiæ in infinitum: hoc est absurdum: ergo, prob. ma. duret actus remissus per quadrantem horæ: hic quadrans involvit infinitas partes proportionales indivisibiles, in quibus stat continuum temporis: ergo in qualibet tali parte, vel instanti augetur meritum: ergo in infinitum. Resp. 1. retorqueo argumentum in actus intensos ita durantes. Reponunt quidem contrarii auctores, quòd aliquis per durationem actuum non plus mereatur: at hoc ipsum Haunoldus l. 3. n. 565. meritò videtur esse contra sensum fidelium. Dein, si quis non meretur plus per durationem actus intensi, neque merebitur plus per durationem actus remissi. Resp. 2. ex hoc ipso absurdo, quòd intra quadrantem horæ esset tempus infinitum, meritò hanc sententiam de continuo rejici.

774. Resp. 3. si non sit absurdum, quòd quadrans horæ sit tempus infinitum, etiam eodem modo non fore absurdum, quòd ratione durationis, talis actus sit infinitus; & præmium ejus infinitum. Verùm nemo dicit (nisi ridiculam de nomine quæstionem faciat) quadrantem horæ esse tempus simpliciter infinitum; quia intra quadrantem non dantur categorematice infinita instantia, æqualia uni certo (saltem negant patroni continui divisibilis in infinitum, sequi ista ex eorum sententia: & si admitterent, eo ipso essent deferendi) & hinc pariter neque dabuntur categorematice infiniti gradus gratiæ, aut charitatis in

actu per quadrantem durante. Ex illis autem indivisibilibus proportionalibus particulis gratiæ, & charitatis, ita poterit fieri unus certus gradus, vel numerus graduum gratiæ, & charitatis, sicut in hac opinione de continuo potest fieri ex talibus infinitis partibus temporis unus quadrans horæ.

Hæc dicta sint ex suppositione, quòd continuum constet ex infinitis partibus, quæ suppositio tamen mihi est falsa; nam juxta me continuum componitur non ex partibus realiter, aut virtualiter divisibilibus in infinitum, sed tantum divisibilibus usque ad numerum aliquem finitum. Unde si etiam intra quadrantem nunquam interrumpatur actus liber, & meritorius (quod tamen creditu est valde difficile) respondebit ei augmentum gratiæ, & charitatis divisibile: at non in partes infinitas, sed finitas, easque majores, vel minores, pro merito actus: quæ partes dein componunt illud augmentum, seu illum gradum, vel illos gradus gratiæ, aut charitatis, ad quos se extendit meritum totius actus.

ARTICULUS IV.

An Actus Charitatis formaliter justificet.

775. **N**on queritur hæc, an actus charitatis perfectæ (quem explicavimus n. 745.) justificationem, seu statum gratiæ, & amicitiae DEI; causet dispositivè, seu tanquam dispositio, qua posita justificatio à DEO conferatur; hoc enim interim supponitur probandum in tract. de penit. à n. 205. ubi agitur de contritione perfecta ex amore DEI super omnia. Sed queritur, an actus charitatis, seu contritionis perfectæ, sit causa formalis justificationis, seu sit ipsa forma denominans justum, sicut albedo est forma denominans album: in qua quæstione sibi oppositi sunt Suarez, & Vasquez.

776. Et Vasquez quidem in 1. 2. tom. 2. disp. 203. per totam fusè contendit, probabiliter in adultis justificationem fieri formaliter per ipsum actum contritionis. Citat pro se aliquos, qui, ut ibi videre est, saltem in quibusdam principiis cum eo conveniunt. Secuti eum postea sunt Turrianus, alias Vasquii sectator ferè perpetuus, Gaspar Hurtadus, & alii non multi. Atverò Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 4. sec. 8. oppositum tradit, etque longè plures consentiunt, inter quos Tannerus tom. 2. disp. 6. q. 5. dub. 2. n. 39. ait, hanc sententiam esse communem Theologorum, tam veterum, quàm recentiorum, contrariam verò novam. Gonetus tom. 4. tract. 9. disp. 1. de just. peccatoris a. 3. n. 42. ait, Vasquii sententiam communiter rejici à Theologis. Haunoldus l. 2. tr. 3. c. 1. controuv. 7. n. 690. asserit, ita antiquiores sentire, Scotum, Durandum, Paludanum, Gabrielem, quos secuti sint alii Henriquez, Coninck, Grana-dus, Oviedo & alii. Imò ipse Vasquez loc. cit.

cit. c. 3. n. 19. fatetur, hanc secundam opinionem communem, & probabiliorē esse.

777. Dico itaque cum hac secunda sententia. Actus charitatis non iustificat formaliter. Prob. Sacra Scriptura verē poenitentibus, & perfectē contritis, promittunt remissionem peccati, & admissionem ad amicitiam DEI: ergo actus contritionis perfectæ (qui debet esse actus charitatis perfectæ) non est formaliter remissio peccati, aut iustificatio. conseq. non videtur posse negari; non enim promittitur res ob seipsam: & si cut esset ridiculum dicere: *Promitto tibi divitias, si eas habueris*: ita etiam ridiculum foret dicere: *Promitto tibi remissionem peccati, & justificationem, si eam jam habueris, sive si eliceris actum charitatis, qui sit iustificatio formalis*. Certe promissio sub aliqua conditione supponit, eam conditionem esse aliquid antecedens, distinctum à re promissa, tanquam subsequente. Nec dicas, justificationem ex Tridentino sess. 6. c. 7. non esse solam remissionem peccati; nam, licet iustificatio non sit sola remissio peccati, sed adhuc aliquid aliud, tamen iustificatio non datur ante remissionem peccati; unde, si actus charitatis nondum est remissio peccati, multò minùs erit ipsa iustificatio tota.

778. Prob. jam ant. nempe in Scripturis promitti poenitentibus, & contritis, remissionem peccati, adducendo aliquot textus. Sic dicitur Ezechiel, 18. v. 21. *Si autem impius egerit poenitentiam . . . omnium iniquitatum ejus non recordabor.* & c. 33. habentur ferme eadem verba. item Zacharia. 1. v. 3. *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & ego convertar ad vos.* & Jerem. 18. v. 3. *Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei:* ubi, licet etiam promittatur remissio poenarum temporalium, tamen (ut teste Suarez loc. cit. n. 776. omnes expositores intelligunt) promittitur etiam remissio culpæ, & poenæ æternæ: & similes S. Scripturæ textus plures passim occurrunt: sed in his promittitur poenitentibus remissio peccatorum, quæ est pars justificationis, & ante quam justificatio non datur: ergo.

779. Confr. SS. Patres omnino universaliter dicunt, quod omnibus verē poenitentibus (intra quos etiam sunt perfectē contriti) promissa sit à DEO remissio peccatorum, & justificatio: ergo juxta SS. Patres remissio quoque peccati, & justificatio, est distincta à contritione perfectâ, seu actu charitatis. ant. prob. sic S. Augustinus enarratione in psalm. 144. circa medium ait: *DEUS conversioni tuæ indulgentiam promissit: sed dilationi tuæ diem crastinum non promissit.* S. Leo. ep. decretali 91. ad Theodorum Episcop. Forojuliens. *Misericordia DEI, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniam moras vera conversio.* S. Hieronymus epist. 46. ad Rusticum c. 3. de poenitentia, seu fle-

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

tibus poenitentiae ait: *Quos qui habuerit, & dixerit cum Jeremia: Non sileat pupilla oculi mei, statim in illo complebitur: Misericordia, & veritas obviaverunt sibi.* S. Ambrosius l. 1. de poenit. c. 4. *Expectat DEUS gemitus nostros, sed temporales, ut remittat perpetuos: expectat lacrymas nostras, ut profundat pietatem suam . . . expectat conversionem nostram, ut revertatur & ipse ad gratiam.* Plura vide apud Suarez loc. cit. quamvis ex his solis sufficienter colligi possit, SS. Patres sensisse, poenitentiae, etiam perfectæ, seu charitate formatae, aut actui charitatis, tanquam alicui dispositioni, respondere veniam peccatorum, & justificationem, tanquam effectum, adeoque eam ab actu charitatis distingui.

780. Prob. Conclusio. 2. ex variis locis Concilij Tridentini. Primò Concilium sess. 6. c. 5. ait: *Ut, qui per peccata à DEO aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando, disponantur:* ergo actus, quibus liberum arbitrium gratiæ excitanti, & adjuvanti, assentitur (inter quos est etiam actus charitatis; nullus enim à Concilio excipitur) disponunt ad justificationem: atqui nihil disponit ad seipsum: ergo actus charitatis non est ipsa justificatio, seu forma iustificans. Secundò eadem sess. can. 3. sic habetur. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit:* ergo apertè supponit Concilium, dilectionem quamcunque esse distinctam à justificatione, & esse dispositionem ad justificationem; alias sic ineptè definiret: *Non potest quis sine ope Spiritus S. dilectionem, seu justificationis gratiam, elicere, ut ei justificationis gratia conferatur.*

781. Terriò eadem sess. 6. c. 7. sic docetur: *Demum unica formalis causa justificationis est iustitia DEI, non qua ipse iustus est, sed qua nos justos facit.* & infra in fine capituli: *Itaque veram, & Christianam iustitiam accipientes, eam, seu primam stulam pro illa, quam Adam sua inobedientiâ, sibi, & nobis, perdidit, per Christum Jesum illis donatam, candidam, & immaculatam, jubentur statim renati conservare, ut eam perferant ante tribunal Domini:* ergo formalis causa justificationis, quæ est ipsissima formalis justificatio, est aliquid ex se permanens in homine, quod ab ipso debet conservari in diem judicii: hoc autem non convenit actui transeunti, ut optimè observat Suarez, nisi omnia tortis interpretationibus obfuscentur; cum actus nec moraliter dici possit, tamdiu conservari, sed tantum ejus meritum, vel demeritum: & multò minùs actus possit physicè tamdiu conservari: quam tamen physicam conservationem debemus intelligere, quando (ut hîc fit) nulla prorsus ratio in oppositum urget.

E c

782.

782. Quartò iterum *sess. 14. c. 4.* sic definit Tridentinum: *Fuit autem quorvis tempore, ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis motus necessarius: & in homine, post baptismum lapsò, ità demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia Divina misericordiae, & voto præstandi reliqua, conjunctus sit, quæ ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur:* ergo motus contritionis est necessarius, ad impetrandam veniam, & preparat ad remissionem peccatorum: adeoque non est ipsa justificatio; nihil enim est necessarium ad impetrandum seipsum, aut preparat ad seipsum.

Nec dicas, Concilium tantum loqui de contritione imperfecta, seu attritione; clarum enim est, quòd loquatur de contritione in genere, & intelligat utramque in specie: atque ità Theologi omnes Concilium explicant in *tract. de pœnit.* agendo de contritione: & patet legenti citatum caput; nam postea additur: *Et si contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque DEO reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur:* quæ verba nemo explicat de contritione imperfecta, seu attritione: bene verò sequentia: *Illam verò contritionem imperfectam &c.* ergo utraque contritio, quamvis diverso modo, impetrat veniam, & preparat ad remissionem, adeoque neutra est ipsa justificatio. Tandem conclusio validè probatur negativè; quia nulla ratio probat, actum charitatis esse formam justificantem, qualis tamen afferri deberet à positivè id asserentibus.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

783. **O**B. 1. Scripturæ sæpe adscribunt actui charitatis remissionem peccatorum, justificationem, sanctitatem, conjunctionem cum DEO &c: ergo ipsa est forma justificans, ant. prob. allatis textibus. *Luc. 7. v. 47. Remittuntur ei peccata multa; quoniam dilexit multum. 1. Petri 4. v. 8. Charitas operit multitudinem peccatorum. Joan. 14. v. 23. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus:* ergo. Resp. S. Scriptura etiam dicit de charitate *1. Cor. 13. v. 7. Omnia credit, omnia sperat &c.* quin actus charitatis sit formaliter actus fidei, aut spei. item *Jacob. 2. v. 24. dicitur: Ex operibus justificatur homo;* quin opera sint forma justificans.

Unde locutiones istæ sunt tropicæ, seu per metonymiam dictæ, sumendo causam pro effectu, quod frequentissimum est in Scripturis: & sic interpretes communiter hos textus exponunt. In forma dist. ant. Scripturæ adscribunt actui charitatis remissionem peccatorum &c. tanquam causæ. conc.

ant. tanquam formæ. neg. ant. & conf. ad prob. neg. conf. Textus illi, etiam in sensu proprio accepti, significant tantum causam, & non formam; nam utique etiam remittuntur peccata à DEO; licet ipse non sit formalis remissio: & donans vestem operit alterum, licet non sit operimentum: atque propter invitationem alterius venimus in domum illius, licet invitatio non sit adventus.

784. Ob. 2. SS. Patres sæpe tribuunt charitati vim remittendi peccata, vel ea destruendi, & eam comparant, e. g. igni consumenti sylvam, aut rubiginem ferri, ut loquuntur SS. Gregorius, & Chrysostomus apud Vasquium in *1. 2. disp. 203. c. 4. n. 34.* quorum similia habent alii: ergo charitas est forma expellens peccatum. Confir. 1. S. Bernardus *l. de modo bene vivendi c. 4. de timore DEI post medium ait: Perfecta etenim charitas perfecta est sanctitas:* ergo charitas perfecta est justificatio. Confir. 2. S. Augustinus. *de natur. & grat. c. 42. ait de charitate: Ipsa est enim verissima, plenissima, perfectissimaque justitia. & c. 70. seu ultimo. Charitas ergo inchoata inchoata justitia est, charitas provec̃ta provec̃ta justitia est, charitas magna magna justitia est, charitas perfecta perfecta justitia est:* & loquitur non de habitu charitatis, sed de actu, ut patet legenti contextum: ergo justitia, & actus charitatis sunt formaliter idem.

785. Resp. neg. conf. Imò, sicut ignis est tantum causa combustionis, vel consumptionis, ità ad mentem SS. Patrum actus charitatis est tantum causa justificationis, vel tantum est dispositio ad eam. Dein SS. Patrum comparationes non semper sunt ad omnem literam accipiendæ, sed eorum dicta sæpe in sensu metaphorico, vel allegorico sunt intelligenda: certè S. Gregorius loco objecto, scilicet *homil. 33. in Evangelia ait: Quid, fratres mei, esse dilectionem credimus, nisi ignem?* quod dictum utique literaliter accipi nequit.

Ad confir. dist. ant. charitas est sanctitas in sensu literal. neg. ant. in sensu tropico. conc. anteced. & sub eadem distinctione conc. vel neg. conf. Certè S. Bernardus in verbis immediatè antecedentibus utitur tropo; ait enim: *Timor isse (loquitur de fervili, quem charitas foras mittit) sanctus est; quia in mente hominis generat sanctitatem:* certè timor literaliter non generat sanctitatem, aut charitatem: sed tantum tanquam actus imperans determinat voluntatem, ad actum charitatis eliciendum: sicut autem hæc tantum dicta sunt tropicè, ità & sequentia: *Perfecta etenim charitas perfecta est sanctitas;* licet enim charitas, & sanctitas, non sint realiter idem, sunt tamen connectæ, & in communi modo loquendi sæpe unum connexum dicitur esse alterum: sic sæpe dicimus: *Hoc iter fuit ejus mors:* vel: *fuit ejus promotio ad dignitatem.*

786. Ad 2. confir. dist. ant. eodem modo dictum S. Augustini, & neg. conf. de justificatione literaliter, seu formaliter accepta in-

intellectam. S. Augustinus sæpe solet loqui per tropos, & præsertim ita, ut participationem causæ, sive effectum, appellet nomine causæ, vel participati, ut expressè docet S. Thomas 2. 2. q. 23. a. 2. ad 1. & addit: *Hic enim modus loquendi consuetus est apud Platonicos, quorum doctrinis imbutus fuit Augustinus: quod quidam non advertentes, ex verbis ejus sumpserunt occasionem errandi.* Sic quoque, quia charitas nostra est participatio charitatis Divinæ, qua DEUS nos diligit, & quæ realiter est DEUS, etiam charitas nostra à S. Augustino. l. 8. de Trinit. c. 8. vocatur DEUS, ut loc. modò cit. exponit Angelicus.

787. Ob. 3. Actus perfectæ charitatis non est composibilis cum peccato: ergo est forma ipsi contraria, ipsumque expellens, consequenter est formaliter justificans. Resp. dist. ant. actus charitatis non est composibilis cum peccato actuali. conc. ant. cum peccato habituali. subdist. non est composibilis vi suæ naturæ, & exigentiæ intrinsecæ. neg. ant. vi promissionis Divinæ. conc. ant. & neg. consèq. Nunquam probabunt adversarij, quòd DEUS, si nolisset, perfectæ contritioni promittere remissionem peccati, debuisset facere miraculum contra exigentiam actus contritionis: imò hoc videtur ab omnibus iis negari, qui negant, creaturam posse per actum contritionis, vel aliud meritum, satisfacere pro peccato.

788. Licet autem peccatum sit aversio à DEO, & actus charitatis conversio ad eum, non tamen sequitur, quòd iste habeat vim delendi aversionem habitualem, seu offensam; quia ex eo præcisè, quòd sit conversio ad DEUM, non habet actus charitatis tantam bonitatem, quantam malitiam habet offensam, de qua re pluribus agitur in tract. de incarn. quin etiam in humanis, offensam paulò gravior, non statim deletur per subsequentem actum dilectionis. Quare, nisi DEUS misericorditer promississet, quòd, posito tali actu, vellet remittere offensam suam, posset peccatum habituale manere, stante eo actu. Dixi superius, actum perfectæ charitatis non esse composibilem cum peccato actuali; quia utique cum sincero amore DEI super omnia non stat gravis ejusdem offensam: sed hoc haberet etiam amor DEI naturalis, qui tamen certò non expellit peccatum grave habituale.

789. Ob. 4. Amor DEI perfectus supponit fidem de eo, quòd DEUS taliter amantem redamet: ergo est essentialiter connexus cum reciproco amore DEI, adeoque essentialiter imposibilis cum inimicitia, vel odio DEI: ergo est forma expellens peccatum habituale, & consequenter est justificatio formalis. Resp. cum Haunoldo l. 2. tr. 3. c. 1. n. 703. neg. ant. licet enim defacto debeamus credere, quòd DEUS perfectè amantem redamet; quia id aliunde est revelatum: hoc tamen non exigit amor charitatis perfectæ ex sua natura; modò enim daretur revelatio, de infinita bonitate, & amabilitate DEI, posset quis eum amare super

omnia, etsi revelatum non esset, quòd DEUS taliter amantem redamaret. Imò puto, sanctos viros sæpe de hoc non cogitare, & tamen DEUM intensissimè amare; licet id non semper faciant ex dictis. n. 746. & seq.

790. Ob. 5. Amans DEUM experitur, se, ratione hujus ipsius sui actus, amari à DEO plus, quàm ipse amet DEUM: ergo experitur, reciprocum amorem DEI amicabilem erga se: ergo hic datur, adeoque actus charitatis non stat cum inimicitia DEI. prob. ant. hic ipse actus, ab homine amante elicited est donum gratiæ, à DEO collatum homini, ex amore ejusdem hominis: ergo, dum homo experitur, se amare DEUM, hoc ipso experitur, se recipere à DEO donum, ex reciproco hujus amore in se profectum, in quo plus DEUS ipsi dat, quàm ipse DEO offerat (nam actus bonus magis est à DEO, quàm ab homine) atqui conferre alicui donum ex amore, est ei velle bonum, adeoque eum amicabiliter amare: ergo homo amans experitur, se à DEO amicabiliter amari.

791. Resp. dist. ant. Amans DEUM experitur se plus amari à DEO, amore aliquo benevolentia. conc. ant. amore amicitia. neg. ant. & cons. ad prob. conc. primum enthymema. neg. subsumptum, præsertim quoad secundam partem. & nego quoque ultimam consequentiam. Etiam peccator, dum elicit actum attritionis supernaturalem, idem experitur; nam & hic actus est donum DEI, quod hic ex amore benevolentia in hominem confert, quin amor ille DEI erga peccatorem sit amor amicitia: sed tantum amor benevolentia, qui tamen amor DEI erga nos æstimabilior est in se, quàm amor nostrer quicumque erga DEUM.

Unde, si non aliunde haberemus notitiam de eo, quòd DEUS diligentes se diligit amore amicitia, certè non possemus ab experientia scire, quòd DEUS elicientes actum charitatis vicissim amicabiliter diligit: imò nec supposita illà notitiā experimur, saltem non omnino certò, nos ita diligi à DEO; alias experiremur omnino certò, nos esse in statum gratiæ restitutos per actum contritionis, quod non est verum; neque enim absque speciali revelatione de hoc omnimodam certitudinem, sed duntaxat aliquam moralem, habere possumus.

792. Ob. 6. Amans DEUM eligit magis conjungi cum DEO, quàm cum omnibus aliis: imò alia omnia præ DEO contemnit, & tradit se perfectè DEO, suamque felicitatem in eo collocat, ut DEUM æternum laudet, ei que gratuletur &c. ergo, si talis non vicissim amaretur à DEO, atque ad visionem beatificam elevaretur, fieret infelix ex hoc ipso amore: ergo debet DEUS, talem hominem vicissim amicabiliter diligere, sine qua dilectione ad visionem beatificam non elevaretur. prob. ultima cons. hunc amorem DEI dat ipse DEUS homini; quia est gratia DEI: sed repugnat, ut DEUS homini det amorem DEI, & homo ex hoc fiat infelix: ergo debet DEUS, talem hominem vicissim amicabiliter amare. Hoc argumentum, ut

rectè

rectè ait Haunoldus *l. 2. tr. 3. n. 708.* prolixitate, & elegantia verborum involvit fallaciam: addo: etiam involvit obscuritatem.

793. Resp. in forma. conc. ant. neg. conf. utramque. Inprimis, si homo nunquam esset elevandus ad eam visionem, non esset infelix ratione talis actus; quia hic eum non impediret, quo minus ad eam visionem pertingeret. Secundò, saltem nec adversarius dicere potest, hominem fore ratione hujus amoris infelicem, si non statim eleveatur ad visionem, modò spem habeat, quòd ad illam aliquando sit elevandus: sed, si DEUS etiam hominem non statim post elicitum actum charitatis amabiliter amaret, dummodo tamen actus hic esset meritum de congruo visionis (sicut in peccatore est meritum de congruo gratiæ) jam posset homo concipere spem visionis beatificæ obtinendæ, maxime accedente Divina promissione; licet hanc promissionem actus hic non exigat; unde non deberet homo esse infelix, si non statim amabiliter amaretur: adeoque ex hoc capite non debet actus charitatis esse formalis justificatio. Ad prob. conc. præmissis, neg. conf. syllogismus nullo modo est in forma, ut cuique facile patet; cum inferatur in conclusione, quod nullo modo est positum in præmissis. Adde, hoc argumentum rectè retorqueri in actu spei, qui etiam datur à DEO homini: & hic vel maxime sit infelix, si re sperata excidat: sed non ratione actus spei, vi cuius homo non excidit bono sperato: sed ratione aliorum, qui ipsum impediunt à consecutione boni sperati.

794. Ob. 7. Habitus charitatis formaliter justificat: ergo etiam actus charitatis. prob. conf. actus charitatis est nobilior habitu, tum quia actus est finis habitus, tum quia etiam est vitalis: ergo, si habitus justificat, multò magis justificat actus. Confir. 1. Qui elicit actum charitatis, ope omnipotentia extrinsecè applicatæ, sine habitu, diligit DEUM ut amicus: ergo vicissim DEUS ipsum diligit ut amicus. Confir. 2. Si quis peccator eliceret actum charitatis, seu contritionem perfectam, & non reciperet gratiam, ac moreretur, tamen non spoliaretur visione beatifica: ergo formaliter esset justus per ipsum actum charitatis: sed si hic actus in eo casu formaliter justificaret, justificat etiam in aliis casibus; quia est semper ejusdem speciei, & potentia: ergo.

795. Resp. 1. om. ant. neg. conf. ad prob. neg. ant. actus est tantum finis qui habitus, seu opus ipsius, quod non debet esse nobilius sua causâ, seu potentia. Aliud est, quòd fortè operans, seu utens habitu, qui est finis cui, seu in cuius bonum infunditur habitus, debeat esse nobilior isto: sed hoc non facit ad rem. Quod spectat ad vitalitatem, licet quoad hanc habitus sit inferior actu, tamen habitus actum excedit; quia est aliquid permanens, & insuper potest causare amorem beatificum, qui nimium quantum excedit amorem in via.

Resp. 2. neg. ant. Infunditur quidem habitus charitatis in justificatione, at non est forma justificans: sicut etiam infunduntur habitus fidei, & spei, qui certò non justificant formaliter; cum possint manere, & actu maneat in peccatore. Forma justificans est gratia sanctificans, quæ ut diximus in *tract. de grat. n. 206.* est distincta ab habitu charitatis: quòd etiam tradit S. Thomas. *1. 2. q. 110. a. 3. in corp.* & cum eo plurimi alii, qui omnes, teste Haunoldo. *l. 2. tr. 3. n. 709.* nobiscum negant, habitum charitatis formaliter justificare.

796. Ad 1. confir. neg. ant. attentè præcisè essentia actus charitatis; nam eliciens actum charitatis sine habitu, vel etiam eliciens eum cum habitu (si DEUS non misericorditer promississet actui charitatis gratiam sanctificantem, vel non voluisset, hanc esse connexam cum habitu charitatis) diligeret DEUM, non ut amicus; quia non haberet proportionem in natura: sed tantum diligeret ut benevolus: nec tali amoris benevolentia necessariò deberet respondere amor amabilis DEI, præsertim si DEUS prius sit offensus, ut hic ponitur; cum ponatur amans debere justificari, seu à peccato, & injustitia liberari; non enim statim, quando amat offendens, debet vicissim offensus redamare, nisi aliunde offensâ tollatur.

Ad 2. confir. neg. ant. cum Tannero *rom. 2. disp. 6. q. 5. dub. 2. n. 47.* saltem, si talis donaretur visione beatifica, id non fieret ob exigentiam actus charitatis: sed deberet promissio DEI, vel alius favor accedere. In hac quidem providentia non relinquitur actus charitatis sine gratia, sed hæc statim in eodem instanti infunditur; quia DEUS id promissit: in alia autem providentia posset DEUS, tali homini negare visionem beatificam; nec enim teneretur, eam illi conferre; nam actus charitatis, ab homine elicitus, non posset DEUM obligare. Si autem DEUS etiam pro eo statu veller, eam visionem tali actui promittere, aut etiam independenter ab omni promissione eam liberaliter conferre, id non fieret ex exigentia actus charitatis, sed ex gratuita benignitate DEI.

797. Ob. 8. Posset homo post actum charitatis elicitum statim mori, & tunc illi sine habitu charitatis, aut gratia, statim conferri visio beatifica, ex qua mox oriretur amor beatificus: ergo per istum justificaretur: ergo etiam per actum charitatis in via, qui est ejusdem speciei cum amore in patria. Resp. dist. ant. posset tali morienti statim conferri visio, & inde oriri amor, in hac providentia. neg. ant. posset id fieri in alia providentia, & de absoluta DEI potentia. conc. ant. & om. 1. conf. neg. secundam. In hac providentia id fieri non potest; quia in ista providentia elicienti actum charitatis statim confertur gratia habitualis, quæ est unica causa formalis justificationis in hac providentia: & cum hac confertur quoque habitus charitatis, qui dein permanet etiam

am in coelo, & influit in amorem beatificum.

798. Quod autem de absoluta DEI potentia possit sine gratia, & habitu charitatis, statim conferri visio, & ex hac oriri amor beatificus, non quidem apparet implicantia (si aliqua sit, facilius est solutio argumenti obiecti) interim tamen non est certum, quod in eo casu visio, vel amor beatificus, formaliter justificaret: certè Tannerus *tom. 2. disp. 1. q. 3. dub. 3. n. 25.* negat, visionem beatificam esse formalem justificationem, aut impossibilem cum peccato (quod quidem videtur utcumque posse dici de peccato habituali, at non de actuali.) & *disp. 6. q. 5. dub. 2. n. 46.* idem negat de amore beatifico; hinc superius omisi primam conseq.

Sed, licet omittatur, quod in alia providentia visio beatifica esset aliqua forma, de se potens, expellere peccatum, & aliquo modo justificare, ideo hæc prærogativa ei esset attribuenda; quia ex genere suo est maxima creaturæ similitudo cum DEO, ut docemur *1. Joan. 3. v. 2. Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est:* item est hæreditas filiorum DEI, est revelatio faciei Divinæ, atque admissio intima ad aliquam quasi familiaritatem cum DEO: adeoque saltem naturaliter non potest stare cum inimicitia DEI, sed hoc ipso, quod DEUS eam conferat, saltem si connaturaliter agere vult, cedit jure suo, si quod habuit, ad inimicitiam.

799. Pariter amor beatificus etiam facilius dici potest aliqua justificatio, pro alia providentia, saltem si sumatur reduplicativè ut beatificus; nam ut talis supponit essentialiter visionem beatificam, & certitu-

dinem summam de hac non amittenda (alias enim non esset beatificus, seu plenè satiatus) sic autem acceptus est intima, & perpetua fruitio DEI, & torrens ille voluptatis, de quo psalmista ait: *psal. 35. v. 9. Torrente voluptatis tue potabis eos:* est etiam hæreditas filiorum DEI &c. quæ naturaliter saltem non videntur posse stare cum inimicitia DEI. Potest tamen fors responderi, amorem beatificum ita consideratum, cum semper supponat visionem, etiam semper supponere justificationem, adeoque tantum esse justificationem arguitivè talem, saltem quoad actum secundum: quamvis in actu primo sufficientiam ad formaliter justificandum haberet, nisi semper ab alia justificatione præveniretur.

800. Econtra verò actus charitatis in via nullum habet simile prædicatum, ex quo similiter inferatur, eum ex natura sua impossibilem esse cum peccato habituali, & ex eadem natura sua exigere redamationem amicabilem DEI: imò videtur, ex nostris rationibus positivè probatum esse, quod ipsi hæc ex natura sua minimè convenient. Neque etiam amor beatificus reduplicativè sumptus (quidquid sit de eo specificativè tantum accepto) est ejusdem speciei cum amore in via; quia essentialiter præsupponit visionem beatificam, & ratione hujus ita præsuppositæ, etiam in consideratione Theologica, vel maximè differt ab actu charitatis in via. Finiamus tandem totum de virtutibus Theologicis tractatum illa Ecclesiæ oratione ad DEUM. *Dom. 13. post Pentecosten: Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum: & ut mereamur assequi, quod promittis, fac nos amare, quod præcipis.*

